

הגדרת הריטב"א ל-"מלאכה שאינה צריכה לגופה"

תקציר:

מלאכה שאינה צריכה לגופה: עוסק במלאכה אסורה אבל לא לגופה.

לא מתכוון: עוסק במלאכה מותרת, ועשה עמה מלאכת איסור.

לשון הריטב"א:

ומפרקינן: הכא במאי עסקינן דשקיל ליה בברזי.

יש אומרים שאינו חושש לעשות נקבים, וכיון דלא איכפת ליה בעור כלל לא מודה ביה רבי שמעון, וכפי מה שפירש בעל הערוך, וכדכתיבנא לעיל בפרק הבונה.

אבל רש"י ז"ל פירש שהוא עושה העור נקבים וחתיכות דהשתא לא חשיב הפשט כלל ואיסורא דרבנן בלחוד הוא.

וקשיא לי טובא, כיון דכרבי שמעון מוקמינן לה, למה לו למימר דשקיל ליה בברזי, תיפוק ליה דכיון דלא בעי לה לעור, ואינו צריך לו, דהויה ליה הפשטה מלאכה שאינה צריכה לגופה, שהוא פטור עליה, וליכא אלא איסורא דרבנן. ולא שייך הכא פסיק רישיה ולא ימות, דכל מלאכה שאינה צריכה לגופה במתכוין גמור עושה אותה אלא כיון דלא איתעבידא לגופה פטור עליה.

ויש מתרצים דהכא אף לרבי יהודה אמרינן לה, דכיון דאיכא תרתי מלאכה שאינה צריכה לגופה ואינו מתכוין אף לרבי יהודה ליכא אלא איסורא דרבנן. והיינו דאמרינן דלא בעי ליה לעור. ופרכינן דהא כמתכוין גמור חשוב כיון דהוי פסיק רישיה ולא ימות, ואיסורא דאורייתא איכא לרבי יהודה מיהת אע"ג דמלאכה שאינה צריכה לגופה היא ומהדרינן דהכי קאמריה, דלא בעי ליה ושקיל ליה בברזי, דלא הוי הפשט. דאפילו לרבי יהודה ליכא אלא איסורא דרבנן.

עוד יש לומר דלא הוי בכלל מלאכה שאינה צריכה לגופה, דהתם אינו עוסק אלא במלאכת האסורה לבד אלא שנעשית שלא לגופה, כמוציא המת לקבורו וכמכבה גחלת וצד נחש כדי שלא יזוקו בו. ודבר שאין מתכוין הוא דעוסק במלאכת היתר ועשה עמו מלאכת איסור, ואפשר לזה בלא זה כגון גורר מטה ועושה חריץ וכל דכוותה.

והכא נמי עיקר מלאכתו הוצאת הבשר מן העור לצרכו ואפשר לה בלא הפשטה אי שקיל לה בברזי. ואם כן הדין, דבר שאין מתכוין ואין עליו שם מלאכה שאינה צריכה לגופה.

ולא דמי לחופר גומא ואין צריך אלא לעפרה, דקרינן ליה מלאכה שאינה צריכה לגופה. דהתם אי איפשר לגומא בלא נטילת עפר וכולה מלאכה היינו החפירה ועשיית הגומא, מה שאין כן בזו דאפשר להוצאת אימורים בלא הפשטה ועיקר מעשהו ועסקו הוא הוצאת האימורים. והיינו דקא סלקא דעתין דבעיה למימר כגון דלא בעי ליה לעור כלומר צריך הוא לעור אבל אינו מקפיד ואינו חושש לו.

ופרכינן מכל מקום פסיק רישיה ולא ימות הוא, ופרקינן דשקיל ליה בברזי, ונקטינן לה לכולי עלמא ואפילו לרבי יהודה. ולא פרקינן לה כגון דלא בעי ליה לעור והויה ליה מלאכה שאינה צריכה לגופה, דכל דלא שקיל ליה בברזי לא סגיאי ליה בשאר עורות קדשים.

והשתא דאוקימנן דשקיל ליה בברזי, אתי שפיר מאי דמהדרי רבנן אם מצילין תיק עם הספר לא נטלטל עור אגב בשר, דהכא נמי תחילת הפשטו בהיתר גמור הוא מן התורה עד החזה וכיון שכן ראוי להשלימו כולו לכבוד קדשים, ורבנן לדבריו דרבי ישמעאל מהדרי ליה, אפילו בהפשט גמור הוא מותר וכדמוכח מההיא דפרק רבי אליעזר דמילה גבי ציצין שאין מעכבים את המילה.